

VAI TRÒ CỦA CÁC BÊN LIÊN QUAN TRONG VIỆC NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG HOẠT ĐỘNG ĐÀO TẠO THẠC SĨ

Nguyễn Thu Thủy*
Lê Thái Phong**

Tóm tắt

Vấn đề chất lượng đào tạo sau đại học ở Việt Nam đang ngày càng nhận được quan tâm sâu sắc của các cấp quản lý, các cơ sở đào tạo, người học và cộng đồng xã hội nói chung. Chất lượng đào tạo sau đại học chịu tác động của nhiều yếu tố và nhiều bên liên quan. Việc làm rõ vai trò của các bên liên quan tới chất lượng đào tạo sau đại học sẽ chỉ ra định hướng đúng đắn để cải thiện được chất lượng đó. Bài viết nhận định và phân tích vai trò của các bên liên quan trong việc quyết định chất lượng đào tạo sau đại học, từ đó liên hệ với một số thực tiễn tại Trường Đại học Ngoại thương để có phương hướng cải tiến trong tương lai.

Từ khóa: Sau đại học, thạc sĩ, chất lượng đào tạo, các bên liên quan.

Mã số: 107.091214 Ngày nhận bài: 9/12/2015 Ngày hoàn thành biên tập: 14/2/2015. Ngày duyệt đăng: 13/4/2015.

Abstract:

Quality of postgraduate education in Vietnam is a topical issue, receiving considerable attention from policy makers, educational institutions, learners and society. It is widely acknowledged that the quality is a result of multi-elements and processes and stakeholders. Therefore, clearly identifying these stakeholders would help to understand improve quality of postgraduate education in the future. This paper is to analyse the role of different stakeholders in determining quality of postgraduate education, referring to Foreign Trade University context for future improvement.

Keywords:

Paper No. 107.091214. Date of receipt: 9/12/2015. Date of revision: 14/02/2015. Date of approval: 13/04/2015.

Đặt vấn đề

Hệ thống giáo dục đại học bao gồm các cơ sở đào tạo bậc cao đẳng, đại học và sau đại học. Bậc đào tạo đại học thường nhận được sự quan tâm đặc biệt của xã hội và các bên liên quan. Trong khi đó, đào tạo sau đại học đóng vai trò vô cùng quan trọng trong việc cung cấp nguồn nhân lực chất lượng cao, có kiến thức chuyên

sâu, năng lực nghiên cứu khoa học được trau dồi, kỹ năng nghề nghiệp thành thạo, lại chưa nhận được sự quan tâm thích đáng của công chúng. Nhận thức được tầm quan trọng của giáo dục sau đại học, gần đây, Bộ Giáo dục và Đào tạo đã có những động thái thích hợp trong việc đánh giá lại chất lượng của hoạt động này và ban hành một quy chế đào tạo thạc sĩ mới.

* PGS, TS. Trường Đại học Ngoại Thương; Email: thuynguyen0202@gmail.com

** TS. Trường Đại học Ngoại Thương; Email: lethai Phong@gmail.com

Với việc chia thành hai hướng đào tạo ứng dụng và nghiên cứu, Quy chế đào tạo trình độ thạc sĩ vừa ban hành ngày 15/5/2014 đã góp phần giúp các cơ sở giáo dục đại học tiếp cận với chương trình đào tạo thạc sĩ trên thế giới. Mục tiêu mới của Quy chế đào tạo trình độ thạc sĩ đã cụ thể hoá những quan điểm, tư tưởng đổi mới về giáo dục của Đảng và Nhà nước được thể hiện thông qua Luật Giáo dục đại học, Nghị quyết 29/NQ-TW và các nghị quyết khác của Đảng và Nhà nước về đổi mới giáo dục đại học trong bối cảnh hiện nay. Để hiện thực hóa và thực thi hiệu quả Quy chế đào tạo thạc sĩ mới, các trường cần có thời gian và nỗ lực nhiều hơn nữa nhằm đưa giáo dục sau đại học nước nhà tiệm cận với các nước trong khu vực. Đã đến lúc chúng ta cần nhìn nhận lại chất lượng giáo dục sau đại học, phân tích vai trò của các bên liên quan để có những định hướng và giải pháp phù hợp nhằm nâng cao chất lượng giáo dục của bậc đào tạo này.

Bài viết này đưa ra phân tích phạm trù chất lượng đào tạo sau đại học, tiến hành đánh giá vai trò của các bên liên quan, và liên hệ thực tiễn với Trường đại học Ngoại thương nhằm nâng cao chất lượng đào tạo bậc thạc sĩ ở cơ sở đào tạo này.

1. Chất lượng của đào tạo sau đại học

- Khái niệm chất lượng đào tạo

Chất lượng là một khái niệm trừu tượng và vì vậy không dễ dàng để đưa ra một định nghĩa chính xác. Theo ISO 9000:2008, “chất lượng là sự thỏa mãn yêu cầu của một tập hợp các đặc tính vốn có”. Mức chất lượng của một sản phẩm dịch vụ cần được đánh giá bởi khách hàng. Giáo dục là một dịch vụ đặc thù, theo đó khách hàng có thể bao gồm nhiều đối tượng: a) người học; b) người trả tiền học phí; c) các tổ chức sử dụng lao động được đào tạo từ các cơ sở giáo dục.

Chất lượng giáo dục luôn là vấn đề quan trọng nhất của tất cả các trường đại học, và việc phấn đấu nâng cao chất lượng đào tạo bao giờ cũng được xem là nhiệm vụ quan trọng nhất của bất kỳ cơ sở đào tạo nào. Mặc dù có tầm quan trọng như vậy nhưng chất lượng đào tạo vẫn là một khái niệm khó định nghĩa, khó xác định, khó đo lường, và cách hiểu của người này cũng khác với cách hiểu của người kia. Chất lượng có một loạt định nghĩa trái ngược nhau và rất nhiều cuộc tranh luận xung quanh vấn đề này đã diễn ra tại các diễn đàn khác nhau mà nguyên nhân của nó là thiếu một cách hiểu thống nhất về bản chất của vấn đề. Hiện tại có 6 quan điểm về vấn đề này.

Chất lượng được đánh giá bằng “Đầu vào”: Quan điểm này cho rằng “Chất lượng một trường đại học phụ thuộc vào chất lượng hay số lượng đầu vào của trường đó”. Theo quan điểm này, một trường đại học tuyển được sinh viên giỏi, có đội ngũ cán bộ giảng dạy uy tín, có cơ sở vật chất tốt được xem là trường có chất lượng cao. Quan điểm này đã bỏ qua sự tác động của quá trình đào tạo diễn ra rất đa dạng và liên tục trong một thời gian dài. Thực tế, theo cách đánh giá này, quá trình đào tạo được xem là một “hộp đen”, chỉ dựa vào sự đánh giá “đầu vào” và phỏng đoán chất lượng “đầu ra”.

Chất lượng được đánh giá bằng “Đầu ra”: Một quan điểm khác về chất lượng giáo dục cho rằng “đầu ra” có tầm quan trọng hơn nhiều so với “đầu vào” của quá trình đào tạo. “Đầu ra” chính là sản phẩm của giáo dục được thể hiện bằng khả năng có việc làm sau khi tốt nghiệp hoặc mức độ hoàn thành công việc của sinh viên tốt nghiệp. Với cách tiếp cận này, mối liên hệ giữa “đầu vào” và “đầu ra” không được xem xét đúng mức. Trong thực tế mối liên hệ này là có thực, cho dù đó không phải là

quan hệ nhân quả. Hai là, cách đánh giá “đầu ra” của các trường rất khác nhau.

Chất lượng được đánh giá bằng “Giá trị gia tăng”: Quan điểm này cho rằng một trường đại học có tác động tích cực tới người học khi nó tạo ra được sự khác biệt trong sự phát triển về trí tuệ và cá nhân của học viên. “Giá trị gia tăng” được xác định bằng giá trị của “đầu ra” trừ đi giá trị của “đầu vào”. Trên thực tế, rất khó đo lường được “giá trị gia tăng này”.

Chất lượng được đánh giá bằng “Giá trị học thuật”: Đây là quan điểm truyền thống của nhiều trường đại học phương Tây, chủ yếu dựa vào sự đánh giá của các chuyên gia về năng lực học thuật của đội ngũ cán bộ giảng dạy trong từng trường trong quá trình thẩm định công nhận chất lượng đào tạo. Điều này có nghĩa là trường đại học nào có đội ngũ giáo sư, tiến sĩ đông, có uy tín khoa học cao thì được xem là trường có chất lượng cao..

Chất lượng được đánh giá bằng “Văn hoá tổ chức riêng”: Quan điểm này dựa trên nguyên tắc các trường đại học phải tạo ra được “Văn hoá tổ chức riêng” hỗ trợ cho quá trình liên tục cải tiến chất lượng. Vì vậy một trường được đánh giá là có chất lượng khi nó có được “Văn hoá tổ chức riêng” với nét đặc trưng quan trọng là không ngừng nâng cao chất lượng đào tạo. Quan điểm này bao hàm cả các giả thiết về bản chất của chất lượng và bản chất của tổ chức. Quan điểm này được mượn từ lĩnh vực công nghiệp và thương mại nên khó có thể áp dụng trong lĩnh vực giáo dục đại học.

Chất lượng được đánh giá bằng “Kiểm toán”: Quan điểm này coi trọng quá trình bên trong trường đại học và nguồn thông tin cung cấp cho việc ra quyết định. Kiểm toán chất lượng quan tâm xem các trường đại học có thu thập đủ thông tin phù hợp và những người ra quyết định có đủ thông tin cần thiết hay không,

quá trình thực hiện các quyết định về chất lượng có hợp lý và hiệu quả không. Quan điểm này cho rằng nếu một cá nhân có đủ thông tin cần thiết thì có thể có được các quyết định chính xác, và chất lượng giáo dục được đánh giá qua quá trình thực hiện, còn “Đầu vào” và “Đầu ra” chỉ là các yếu tố phụ. Điểm yếu của cách đánh giá này là sẽ khó lý giải những trường hợp khi một cơ sở đại học có đầy đủ phương tiện thu thập thông tin, song vẫn có thể có những quyết định chưa phải là tối ưu.

- Các tiêu chí đánh giá chất lượng đào tạo sau đại học

Mục tiêu của đào tạo thạc sĩ là “nhằm giúp cho học viên bổ sung, cập nhật và nâng cao kiến thức ngành, chuyên ngành; tăng cường kiến thức liên ngành; có kiến thức chuyên sâu trong một lĩnh vực khoa học chuyên ngành hoặc kỹ năng vận dụng kiến thức đó vào hoạt động thực tiễn nghề nghiệp; có khả năng làm việc độc lập, tư duy sáng tạo và có năng lực phát hiện, giải quyết những vấn đề thuộc ngành, chuyên ngành được đào tạo” (Điều 2, Quy chế đào tạo thạc sĩ, Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2014).

Chất lượng đào tạo sau đại học cần được đánh giá bằng một tổ hợp các tiêu chí, bao gồm chương trình đào tạo, đội ngũ giảng dạy, đội ngũ quản lý, cơ sở vật chất phục vụ công tác giảng dạy và học tập, chi phí đào tạo, chất lượng đầu vào và thái độ của người học, việc làm và mức độ thăng tiến sau khi tốt nghiệp, sự đáp ứng nhu cầu xã hội, và đảm bảo các mục tiêu chính trị xã hội khác.

* *Chương trình đào tạo*: Chương trình đào tạo đóng vai trò then chốt trong việc đảm bảo chất lượng của bậc học thạc sĩ. Chương trình đào tạo trình độ thạc sĩ được xây dựng theo định hướng nghiên cứu và/hoặc theo định hướng ứng dụng. Theo đó, chương trình đào

tạo theo định hướng nghiên cứu cung cấp cho người học kiến thức chuyên sâu của ngành, chuyên ngành và phương pháp nghiên cứu khoa học; thông thường chương trình này được thiết kế cho công việc giảng dạy và nghiên cứu sau này. Chương trình đào tạo theo định hướng ứng dụng giúp cho người học nâng cao kiến thức chuyên môn và kỹ năng hoạt động nghề nghiệp, phục vụ cho công việc của người học trong các tổ chức, doanh nghiệp. Theo quy định của Bộ Giáo dục và Đào tạo, chương trình đào tạo thạc sĩ bao gồm kiến thức chung, kiến thức cơ sở và chuyên ngành, và luận văn thạc sĩ. Phần kiến thức chung bao gồm học phần triết học và ngoại ngữ (nếu có). Phần kiến thức cơ sở và chuyên ngành bao gồm các học phần bắt buộc và học phần tự chọn (các học phần tự chọn chiếm tối thiểu 30% khối lượng chương trình đào tạo). Luận văn có khối lượng tối thiểu 7 tín chỉ. Tùy theo chương trình đào tạo theo định hướng nghiên cứu hoặc theo định hướng ứng dụng, cơ sở đào tạo quyết định tỷ lệ kiến thức cơ sở, chuyên ngành và luận văn trong chương trình đào tạo (ENQA, 2010).

* **Đội ngũ:** Bên cạnh chương trình đào tạo, đội ngũ giảng viên và quản lý đóng vai trò then chốt trong việc tạo dựng chất lượng đào tạo. Theo quy định của Bộ Giáo dục và Đào tạo, giảng viên đào tạo trình độ thạc sĩ bao gồm giảng viên cơ hữu và giảng viên thỉnh giảng, được phân công nhiệm vụ giảng dạy các học phần trong chương trình đào tạo trình độ thạc sĩ hoặc hướng dẫn học viên thực hành, thực tập, thực hiện đề tài luận văn thạc sĩ. Ngoài các tiêu chuẩn giảng viên đại học quy định tại Điều lệ trường đại học, giảng viên tham gia giảng dạy các học phần lý thuyết chương trình đào tạo thạc sĩ phải có học vị tiến sĩ hoặc có chức danh giáo sư, phó giáo sư. Bên cạnh đó, chất lượng đội ngũ quản lý gián tiếp ảnh hưởng đến chất lượng đào tạo của chương trình. Nếu đội

ngũ quản lý chuyên nghiệp, nắm vững các quy định hiện hành, và tích cực hỗ trợ học viên thì luồng thông tin sẽ thông suốt, liên tục, cập nhật, do vậy hiệu quả và chất lượng đào tạo sẽ được tăng cường (ENQA, 2010).

* **Cơ sở vật chất:** Thông thường yếu tố cơ sở vật chất được người học và trường đại học quan tâm nhiều, tuy nhiên trên thực tế, sự quan tâm của họ là chưa đầy đủ. Tiêu chí cơ sở vật chất đa phần chỉ đề cập đến địa điểm học tập, số bàn ghế, điều kiện ánh sáng, phương tiện trình chiếu... mà thường bỏ qua yếu tố “mềm” nhưng lại quan trọng hơn, đó là học liệu và thư viện. Bộ Giáo dục và Đào tạo quy định rằng, địa điểm đào tạo trình độ thạc sĩ là trụ sở của cơ sở đào tạo được cơ quan có thẩm quyền kiểm tra và xác nhận đủ điều kiện thực tế đảm bảo chất lượng đào tạo theo quy định trước khi cho phép mở ngành, chuyên ngành đào tạo trình độ thạc sĩ (ENQA, 2010).

* **Chi phí đào tạo:** Chất lượng đào tạo có quan hệ chặt chẽ với chi phí đào tạo. Chất lượng đào tạo tăng lên đòi hỏi kinh phí đầu tư cho các điều kiện đảm bảo cho giáo dục đại học cũng tăng lên. Tuy nhiên, không phải bao giờ tăng các khoản chi cho giáo dục sau đại học cũng làm tăng chất lượng đào tạo hoặc tăng chất lượng đào tạo tương ứng với tăng chi phí. Đó là do chi phí chỉ là một trong những nhân tố tác động đến chất lượng đào tạo mà không phải là nhân tố duy nhất mang tính quyết định (EC, 2015).

* **Chất lượng đầu vào:** Chất lượng đầu vào là một yếu tố then chốt của toàn bộ quá trình đào tạo thạc sĩ nói riêng và đào tạo sau đại học nói chung. Để kiểm soát chất lượng đầu vào, Bộ Giáo dục và Đào tạo quy định khá chặt chẽ về hoạt động thi tuyển và đối tượng thi tuyển. Tùy thuộc vào đối tượng dự tuyển tốt nghiệp đại học thuộc “ngành đúng, ngành phù hợp, ngành gần và ngành khác với ngành,

chuyên ngành đăng ký dự thi”, đối tượng phải học bổ sung kiến thức phải học bổ sung kiến thức ngành của chương trình đại học trước khi dự thi (EC, 2015)

* **Chất lượng đầu ra:** Chất lượng đầu ra được thể hiện rõ nhất ở cơ hội việc làm, mức lương bổng và thăng tiến sau khi tốt nghiệp của người học. Đối với hoạt động kiểm định chất lượng đào tạo, cơ hội việc làm của người học đóng một vai trò rất lớn trong việc quyết định chất lượng của cơ sở đào tạo. Tỷ lệ học viên có được việc làm sau khi tốt nghiệp là một tiêu chí quan trọng, thể hiện ở hai điểm: chương trình đào tạo có chất lượng, và người sử dụng lao động đánh giá cao việc đó. Thứ hai, cơ hội việc làm cũng thể hiện cảm nhận của xã hội đối với chất lượng tổng thể của cơ sở đào tạo (EC, 2015)

Đảm bảo các tiêu chí chính trị - xã hội khác: Ngoài những tiêu chí nêu trên, chất lượng chương trình thạc sĩ còn phải đảm bảo các tiêu chí chính trị-xã hội khác, ví dụ: nhiệm vụ hợp tác quốc tế, đảm bảo cơ cấu đào tạo

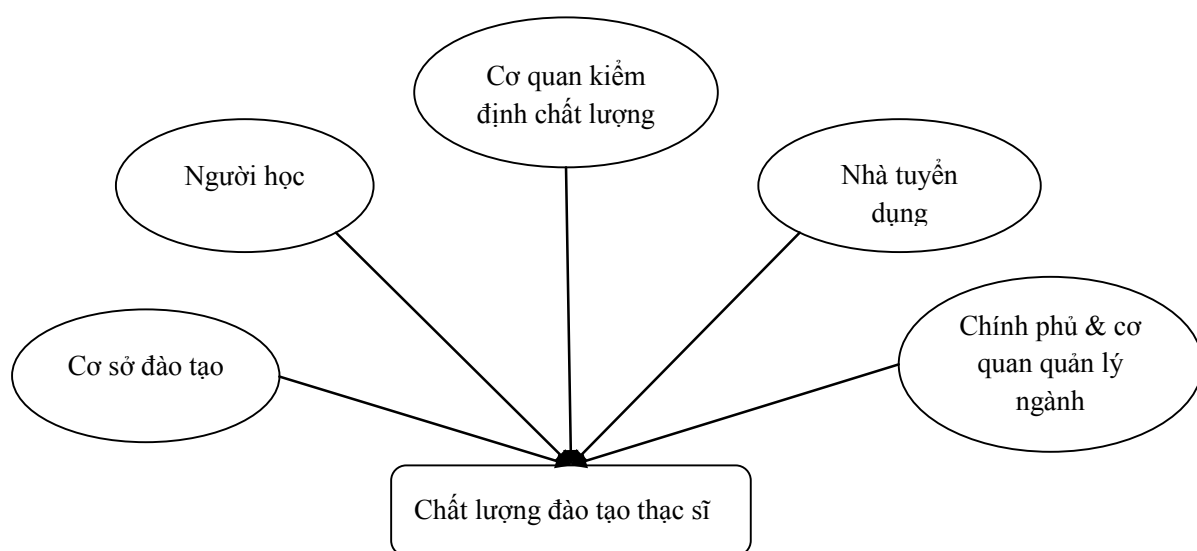
cho các vùng miền đặc biệt,... (EC, 2015; ENQA, 2010).

2. Các bên liên quan và vai trò trong hoạt động đào tạo sau đại học

Các bên liên quan trong hoạt động đào tạo sau đại học: có nhiều bên liên quan trong quá trình đào tạo sau đại học, trong đó có cơ sở đào tạo và đội ngũ giảng dạy, phục vụ giảng dạy; người học; các cơ quan quản lý nhà nước; các cơ quan đánh giá kiểm định đào tạo; cộng đồng và xã hội; các nhà tuyển dụng (tổ chức, doanh nghiệp...) v.v. Các bên liên quan đều có lợi ích trực tiếp hoặc gián tiếp đối với hoạt động đào tạo sau đại học.

Các bên liên quan đến hoạt động đào tạo thạc sĩ được mô tả như ở Hình 1.

* **Cơ sở đào tạo:** Cơ sở đào tạo chịu trách nhiệm xây dựng chương trình, cung cấp đội ngũ giảng viên, đội ngũ quản lý, cung cấp cơ sở vật chất phục vụ công tác giảng dạy và học tập, thi tuyển đầu vào, đào tạo, và chứng nhận tốt nghiệp của người học. Dưới sức ép của quá

Hình 1: Các bên liên quan đối với chất lượng đào tạo thạc sĩ

Nguồn: Các tác giả tự tổng hợp từ nhiều nguồn chính thống

trình toàn cầu hóa với ngày càng nhiều các chương trình đào tạo liên kết được cung cấp ở các cơ sở khác nhau, trường đại học ngày càng ý thức được việc nâng cao năng lực quản lý và giảng dạy để đáp ứng tốt hơn nhu cầu của người học. Tuy nhiên, do hạn chế về nguồn lực, cơ sở vật chất, đặc biệt là học liệu và nguồn lực thư viện, các cơ sở đào tạo thường rất hạn chế.

Cơ sở đào tạo trong góc nhìn của xã hội có thể xem là đơn vị đầu tiên, quan trọng nhất, chịu trách nhiệm về chất lượng đào tạo nói chung, và đào tạo sau đại học nói riêng. Uy tín của các trường mang lại thương hiệu cho bằng cấp mà người học được trao. Bản thân các trường luôn phải nỗ lực không ngừng về mọi mặt để tăng cường chất lượng đào tạo, khẳng định vị thế và thương hiệu của mình trong đào tạo, đảm bảo cho sự phát triển bền vững của chính họ.

*** Người học:** người học vừa là khách hàng, và là sản phẩm của chương trình đào tạo. Nỗ lực của cơ sở đào tạo sẽ là không đủ nếu thái độ, kiến thức, và kỹ năng của người học chưa đạt chất lượng.

Thực tế cho thấy, khi chất lượng thực hiện công việc vẫn chưa được tổ chức tuyển dụng và xã hội quan tâm đúng mức, chưa có thang đánh giá cụ thể và rõ ràng (có nghĩa là các chỉ số đo lường như ‘chỉ số đánh giá công việc’ – key performance indicators - KPIs) thì mục tiêu học để làm tốt hơn công việc chưa được người học đặt ra một cách nghiêm túc. Bên cạnh đó, các chương trình thạc sĩ thường được giảng dạy ngoài giờ hành chính, người học vừa phải làm việc tại tổ chức của mình vừa tham gia học thêm, do vậy, mức độ tập trung sẽ kém hơn là điều dễ hiểu. Khi mà đào tạo thạc sĩ trở thành phong trào và nhiều chuyên ngành mở ra các lớp thạc sĩ với số lượng học viên lớn, trong khi số lượng giảng viên ít, không đảm bảo tỉ lệ

đào tạo thì khó để thực hiện được nghiêm túc chất lượng đào tạo, vì thế việc học nghiêm túc cũng trở thành xa lạ. Hơn nữa khi phương pháp đào tạo tích cực, hiện đại ít được sử dụng, tài liệu giảng dạy ít cập nhật thì không thể có chất lượng đào tạo tốt để người học có đủ kiến thức và kỹ năng làm việc tốt hơn sau khi tốt nghiệp. Như vậy có thể thấy sự đan xen tác động của các bên liên quan khác nhau trong quá trình đào tạo sau đại học.

*** Cơ quan kiểm định chất lượng đào tạo:** Kiểm định chất lượng giáo dục là một trong những hoạt động đảm bảo chất lượng bên ngoài cơ sở đào tạo. Quá trình kiểm định chất lượng giáo dục nhằm mục tiêu đưa ra các quyết định công nhận về mức độ tiên bộ và đảm bảo chất lượng giáo dục tại các trường cao đẳng, đại học...

Kiểm định chất lượng giáo dục đã có một lịch sử phát triển lâu dài ở Hoa Kỳ và Bắc Mỹ, nhưng trước đây ít được các nước khác biết đến. Hiện nay kiểm định chất lượng giáo dục ngày càng trở nên phổ biến hơn bởi nó chứng tỏ là một công cụ hữu hiệu giúp nhiều quốc gia trên thế giới, trong đó có Việt Nam, duy trì các chuẩn mực chất lượng giáo dục và không ngừng nâng cao chất lượng dạy và học. Mục đích chính của kiểm định chất lượng giáo dục là nhằm đảm bảo đạt được những chuẩn mực nhất định trong đào tạo và không ngừng cải tiến, nâng cao chất lượng đào tạo, đáp ứng yêu cầu của người sử dụng nguồn nhân lực và đảm bảo quyền lợi cho người học. Ở một số nơi, kiểm định chất lượng giáo dục còn nhằm mục đích giải trình với xã hội, với các cơ quan quyền lực hay với các cơ quan, tổ chức tài trợ, cấp kinh phí. Hiện nay, không ít các tổ chức, cơ quan quan tâm đến việc cơ sở đào tạo/ chương trình đào tạo đã được kiểm định chất lượng giáo dục hay chưa trước khi đưa ra quyết định tài trợ hay không tài trợ cho cơ sở đào tạo/

chương trình đào tạo đó. Người học, trước khi lựa chọn trường để đăng ký dự tuyển cũng cần nhắc xem nhà trường hay chương trình đào tạo có được kiểm định chất lượng giáo dục hay không. Do vậy, sự tồn tại và phát triển của các cơ sở kiểm định giáo dục ngày càng đóng vai trò quan trọng hơn trong việc thúc đẩy nâng cao và duy trì chất lượng đào tạo.

Hiện tại Bộ Giáo dục và Đào tạo đang rất quan tâm đến việc kiểm định chương trình đại học. Tuy nhiên một câu hỏi đặt ra tại sao không chú trọng kiểm định chương trình sau đại học?

*** Nhà tuyển dụng:** Nhà tuyển dụng là người đánh giá cuối cùng chất lượng của một chương trình đào tạo. Xét cho cùng, mục tiêu của việc giáo dục và đào tạo cũng là để cung cấp nguồn nhân lực chất lượng cao cho cộng đồng các nhà sử dụng lao động.

Những câu hỏi mà chúng ta cần trả lời là: Thái độ, kiến thức và kỹ năng của người học có đáp ứng được nhu cầu công việc hiện tại của doanh nghiệp không? Người sử dụng lao động có tham gia vào quá trình xây dựng chương trình đào tạo của cơ sở đào tạo không? Đã đến lúc các cơ sở đào tạo cần điều tra các nhà tuyển dụng về quan điểm của họ đối với bằng cấp (thạc sĩ, tiến sĩ - chứ không chỉ cử nhân), đồng thời khảo sát các cựu học viên sau đại học về sự thăng tiến nghề nghiệp sau khi có bằng cấp. Nếu làm rõ được các điểm nêu trên, chắc chắn chất lượng đào tạo sau đại học sẽ được đẩy mạnh theo hướng phù hợp với nhu cầu xã hội, có tính thực tiễn ngày càng cao.

*** Chính phủ và các cơ quan quản lý ngành:** Vai trò quản lý nhà nước về chất lượng chương trình thạc sĩ đang được giao cho Vụ Giáo dục Đại học, Cục Khảo thí và Kiểm định chất lượng giáo dục, và Cục Đào tạo với nước ngoài thuộc Bộ Giáo dục và Đào

tạo. Bộ Giáo dục và Đào tạo đã nỗ lực nhằm kiểm soát chất lượng đào tạo thạc sĩ của các trường thông qua Thông tư số 15/2014/TT-BGDĐT ngày 15 tháng 5 năm 2014 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành quy chế đào tạo thạc sĩ.

Các cấp Lãnh đạo nhà nước, Bộ GD-ĐT nên có các định hướng chiến lược cho việc đào tạo, sử dụng nguồn nhân lực thạc sĩ và tiến sĩ phù hợp với yêu cầu phát triển kinh tế - xã hội của đất nước và xu hướng phát triển khoa học trong tương lai; có các chính sách đầu tư phù hợp cho nghiên cứu khoa học; qui định và có yêu cầu rõ ràng về chế độ, chính sách đối với tiến sĩ và thạc sĩ để các trường ĐH có cơ sở thực thi. Ví dụ: Chính phủ yêu cầu các trường ĐH có các chính sách và chế độ khác biệt rõ ràng giữa cán bộ có trình độ thạc sĩ và tiến sĩ và yêu cầu khác biệt đối với công việc và các lợi ích mà họ được hưởng: yêu cầu cao đối với kết quả nghiên cứu khoa học và giảng dạy của tiến sĩ, kèm theo là chế độ lương và đãi ngộ khác cao hơn và các điều kiện làm việc tốt hơn. Các trường ĐH phải thực thi hóa các yêu cầu này một cách nghiêm túc thì mới có thể gắn trách nhiệm đào tạo với quyền lợi được hưởng của đội ngũ giảng dạy, từ đó không ngừng nâng cao chất lượng đào tạo.

*** Cộng đồng và xã hội:** Việt Nam là một xã hội ham học hỏi. Với nguồn gốc văn hóa là Khổng giáo, người Việt Nam luôn muốn học tập để khẳng định bản thân, để cống hiến tốt hơn cho xã hội. Tuy nhiên quan điểm “học để làm quan” còn khá phổ biến trong một phận không nhỏ người dân Việt Nam. Các tổ chức, đặc biệt là khối nhà nước, vẫn còn quá coi trọng bằng cấp khi tuyển dụng và đề bạt, dẫn đến tình trạng người học cố gắng có được tấm bằng thạc sĩ với mục đích tiến thân mà không quá quan tâm tới chất lượng và khối lượng kiến thức, kỹ năng thu nhận được khi học sau đại học.

Rõ ràng tiếng nói của cộng đồng, của xã hội rất quan trọng trong việc định hướng đào tạo nói chung và đào tạo sau đại học nói riêng. Tiếng nói ấy nếu trở nên nghiêm khắc với vấn đề chất lượng thì sẽ tạo nên một cơ chế đào tạo được các cơ sở đào tạo yếu kém, những học viên chỉ có bằng cấp mà không có kiến thức kỹ năng cần thiết... từ đó đem lại động lực nâng cao chất lượng trong toàn hệ thống giáo dục đại học.

3. Liên hệ với Trường Đại học Ngoại thương

Trường Đại học Ngoại thương trong chiến lược và định hướng phát triển của mình đều nhìn nhận vai trò của nâng cao và duy trì chất lượng đào tạo. Nhà trường cũng luôn không ngừng cải tiến và tạo các điều kiện thuận lợi cho nâng cao chất lượng đào tạo, tuy nhiên nguồn lực hầu như vẫn được đầu tư nhiều hơn cho bậc đào tạo đại học. Vai trò của các bên liên quan cũng được tận dụng phát huy tốt hơn cho bậc đào tạo đại học, chưa thực sự chú trọng đủ nhiều và hiệu quả cho đào tạo sau đại học.

- Các chương trình chuyển tiếp và trao đổi tại Trường ĐH Ngoại thương hầu hết là dành cho sinh viên của các chương trình đào tạo bậc đại học. Nhà trường nên nghiên cứu để chủ động đưa vào chương trình đàm phán hợp tác quốc tế các cơ hội để chuyển tiếp vào trao đổi cho bậc sau đại học, tạo cơ hội mới cho các học viên có nhu cầu và điều kiện tài chính, nâng cao uy tín đào tạo sau đại học của nhà trường trên trường quốc tế.

- Các giảng viên khách mời hay khách mời doanh nghiệp thường cũng chỉ được mời đến cho các lớp đại học trong trường. Do đặc điểm đào tạo sau đại học thường vào buổi tối sau giờ làm việc hoặc vào các ngày cuối tuần, việc mời khách mời (guest speakers) cũng rất hạn chế; đồng thời, thời lượng học vào các giờ này

cũng hạn hẹp nên các giảng viên chưa nghĩ đến việc phải mời khách mời vào tham gia bài giảng của mình.

- Vấn đề kiểm định chất lượng cũng mới chỉ đặt ra cho các chương trình đại học, chưa được đặt ra cho bậc sau đại học. Trên thế giới, các chương trình đào tạo thạc sỹ nổi tiếng và có uy tín như thạc sỹ quản trị kinh doanh - Master in Business Administration (MBA), Master in Accounting, Master in Marketing, v.v. thường đều có kiểm định chất lượng đào tạo, như một chứng nhận đạt chuẩn chất lượng ưu việt, tạo ưu thế trong tuyển chọn đầu vào tốt, tạo niềm tin cho người tuyển dụng, có cơ sở để bổ sung kinh phí đào tạo. Trường Đại học Ngoại thương nên đặt ra định hướng, kế hoạch cho việc xây dựng và triển khai các chương trình đào tạo thạc sỹ hoàn toàn bằng tiếng Anh của trường (không phải chương trình liên kết), từ đó đưa ra định hướng kiểm định các chương trình thạc sỹ bên cạnh việc triển khai kiểm định các chương trình đại học.

- Người học bậc sau đại học cũng chưa có tính sàng lọc và lựa chọn cao; chất lượng đầu vào không thể so sánh với đầu vào bậc đại học của nhà trường. Với cơ chế thi tuyển vẫn phụ thuộc vào các ràng buộc của Bộ Giáo dục và Đào tạo quy định, nhà trường cũng chưa tuyển được đầu vào thực sự có chất lượng đúng với mong muốn và kỳ vọng. Ví dụ như đào tạo thạc sỹ quản trị kinh doanh, hình thức tuyển phù hợp nhất là ngoài thi các môn căn bản phải đáp ứng một mức độ nhất định, nên bổ sung vòng phỏng vấn (với trọng số điểm cao hơn cả các môn thi nói trên), qua đó xem xét hồ sơ kinh nghiệm làm việc và quản lý, nhìn nhận cơ hội ứng dụng các kiến thức sẽ học của người học. Trên thực tiễn, những người đã có kinh nghiệm quản lý lâu năm khi quay lại trường học (học MBA) thì đều đánh giá rất cao cơ hội

học tập của mình, có sự tiến bộ vượt bậc trong cả lý luận và thực tiễn ứng dụng.

- Người sử dụng lao động chưa thực sự được phát huy vai trò trong việc nâng cao chất lượng đào tạo sau đại học. Nhà trường nên tiến hành điều tra các nhà tuyển dụng về hiệu quả sử dụng nguồn nhân lực có bằng sau đại học của Trường Đại học Ngoại thương, khảo sát các cựu học viên sau đại học về sự thăng tiến nghề nghiệp, lương bổng, cơ hội... của họ sau khi tốt nghiệp. Trên cơ sở đó, nhà trường sẽ có định hướng tốt hơn trong việc hoàn thiện các điều kiện chủ yếu để nâng cao chất lượng đào tạo sau đại học của mình, hướng tới xây

dựng thương hiệu mạnh trong đào tạo sau đại học, đào tạo phù hợp với nhu cầu xã hội và có tính thực tiễn ngày càng cao.

Kết luận

Tóm lại, vai trò của các bên liên quan trong đào tạo sau đại học là vô cùng quan trọng, không thể xem nhẹ vai trò của bên nào trong quá trình thúc đẩy nâng cao chất lượng đào tạo. Sự chủ động, tích cực, nhạy bén và linh hoạt sáng tạo trong việc khai thác triệt để sự tác động tích cực của các bên liên quan sẽ tạo điều kiện thuận lợi để nâng cao chất lượng đào tạo sau đại học ở Việt Nam nói chung và ở Trường Đại học Ngoại thương nói riêng. □

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2014) Quy chế đào tạo thạc sĩ
2. EC (European Commission/EACEA/Eurydice), (2015). Assuring Quality in Education: Policies and Approaches to School Evaluation in Europe. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union, truy cập từ http://eacea.ec.europa.eu/EDUCATION/EURYDICE/documents/thematic_reports/178EN.pdf, ngày 1/7/2015
3. ENQA (2010) Quality Assurance in Postgraduate Education, Workshop report, truy cập từ <http://www.enqa.eu/indirme/papers-and-reports/workshop-and-seminar/ENQA%20workshop%20report%202012.pdf>, ngày 1/7/2015
4. Khắc Nguyên (2014) Đào tạo thạc sĩ theo tinh thần đổi mới, Vietnamnet, <http://vietnamnet.vn/vn/giao-duc/177137/dao-tao-thac-si-theo-tinh-than-doi-moi.html>, truy cập thứ 7, 26/10/2014
5. Khuyết danh (2014) Tổng quan khái niệm chất lượng và chất lượng giáo dục trong giáo dục đại học, <http://kdcl.hcmuaf.edu.vn/data/file/TongquanveDB&KDCLGD.pdf>, truy cập thứ 7, 26/10/2014
6. Trần Thị Bích Liễu (2014) Chất lượng đa số luận văn thạc sĩ, luận án tiến sĩ kém, lỗi tại ai?, Học viện Cảnh sát Nhân dân <http://www.hvcsnd.edu.vn/vn/Acedemy/default.aspx>, truy cập thứ 6 25/10/2014